

تقریباً 25 سال پھریان جو بیان

شراب جي بوتل

سنڌي

شيخ طريقت، امير آهليست، پانچ دعوت اسلامي، حضرت علامه مولانا ابو بلال

محمد الياس عطار قادري رضوي

دامت برڪاتهم العالمة

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَ الصَّلٰوَةُ وَ السَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

ڪتاب پڙهڻ جي دعا

ديني ڪتاب يا اسلامي سبق پڙهڻ کان پهريان هيٺ ڏنل دعا پڙهي
چڏيو اِن شَاءَ اللّٰهُ جيڪو ڪجهه پڙهندا ياد رهندو، دعا هي آهي:

اَللّٰهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا حِكْمَتَكَ وَاَنْشُرْ عَلَيْنَا رَحْمَتَكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ

ترجمو: اي الله عَزَّوَجَلَّ اسان تي علم ۽ حڪمت جا دروازا کولي ڇڏ ۽ اسان تي
پنهنجي رحمت نازل فرما! اي عظمت ۽ بزرگي وارا!

(مسنطرف ج ۱ ص ۴۰ دار الفڪر بيروت)

طالب غم
مدينه
بقيع
و
مغفرت

(نوٽ: اول آخر هڪ ڪپيرو درود شريف پڙهي ڇڏيو)

رسالي جو نالو: **شراب جي ٻوٽل**
تعداد:

ڇاپيندڙ: مڪتبه المدينه عالمي مدني مرڪز فيضان مدينه ڪراچي

مدني التجا: ڪنهن کي به هي ڪتاب ڇاپڻ جي اجازت ناهي

ڪتاب خريد ڪندڙ توجهه فرمائڻ

ڪتاب جي ڇپائي ۾ ڪا وڏي خرابي هجي يا صفحا گهٽ هجن يا بائبنڊنگ
۾ اڳتي پوئتي ٿي ويا هجن ته مڪتبه المدينه سان رابطو فرمايو.

شيخ طريقت، امير اهل سنت، حضرت علامہ مولانا ابو بلال محمد
الياس عطار قادري رضوي **دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةَ** جو رسالو بنام

شراب جي بوتل

ترجمو

ترانسليشن ڊپارٽمنٽ (دعوت اسلامي)

هن رسالي جو آسان سنڌي زبان ۾ ترجمي ڪرڻ جي وس آهر ڪوشش
ڪئي آهي. جيڪڏهن ترجمي يا ڪمپوزنگ ۾ ڪٿي ڪا ڪمي
پيشي نظر اچي ته ٽرانسليشن ڊپارٽمنٽ کي آگاه ڪري ثواب جا حقدار
بڻجو.

رابطي جي لاءِ:

ٽرانسليشن ڊپارٽمنٽ (دعوت اسلامي) عالمي مدني مرڪز فيضان مدينه
محلہ سوداگران پراڻي سبزي منڊي ڪراچي

UAN: ☎ +92-21-111-25-26-92 – Ext. 7213

Email: ✉ translation@dawateislami.net

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شراب جي بوتل¹

دعاء امير اهل سنت: يارب المصطفى! جيڪو به هي مڪمل رسالو ”شراب جي بوتل“ پڙهي يا ٻڌي وٺي ان کي جنت الفردوس ۾ جڳهه نصيب فرمائ ۽ ان جي والدين سميت بي حساب مغفرت فرمائ.

امين بجاو خاتم النبيين صلى الله عليه وآله وسلم

دروء شريف جي فضيلت

حضرت سيدنا حسن بصري رحمته الله عليه جي خدمت بابرڪت ۾ هڪ عورت حاضر ٿي عرض ڪيو: منهنجي جوان ڌيءَ فوت ٿي وئي آهي ڪو طريقو ارشاد فرمايو جو مان ان کي خواب ۾ ڏسي وٺان. پاڻ رحمته الله عليه ان کي عمل ٻڌايائون. ان پنهنجي مرحوم ڌيءَ کي خواب (Dream) ۾ اهڙي حالت ۾ ڏٺو جو ان جي بدن تي تارڪول (يعني ڏامر) جو لباس، ڳچيءَ ۾ زنجير ۽ پيرن ۾ زنجيرن جون ڪڙيون آهن! ان عورت اهو خواب حضرت سيدنا حسن بصري رحمته الله عليه کي ٻڌايو. پاڻ رحمته الله عليه اهو ٻڌي ڏاڍا غمگين ٿيا. ڪجهه عرصي کان پوءِ حضرت سيدنا حسن بصري رحمته الله عليه خواب ۾ هڪ

¹ عاشقان رسول جي ديني تحريڪ دعوت اسلامي جي شروع ۾ امير اهل سنت دامت برکاتها العالیه جي ٿيڻ وارن مختلف آڏيو بيانن کي تحريري صورت ۾ بنا ”فيضان بيانات عطار“ المدينة العلميه (اسلامڪ ريسرچ سينٽر) جي شعبي ”بيانات امير اهل سنت“ جي طرفان ترميم ۽ اضافي سان پيش ڪيو ويو. الحمد لله! انهن بيانن ۾ هاڻي شعبي ”هفتيوار رسالي جو مطالعو“ 9 جون 2000ء تي ٿيڻ واري هڪ بيان ”شراب جي بوتل“ کي الڳ سان رسالي جي صورت ۾ منظر عام تي آڻي رهيو آهي.

چوڪريءَ کي ڏٺو. جيڪا جنت ۾ هئي ۽ ان جي مٿي تي تاج (Crown) پاتل هو. ان چيو: ڇا اوهان مون کي نه سڃاتو، مان انهيءَ عورت جي ڌيءَ آهيان، جنهن اوهان کي منهنجي حالت ٻڌائي هئي، حضرت حسن بصري رحمۃ الله عليه فرمايو: ڪهڙي سبب جي ڪري آئون توهان جي حالت بدليل ڏسي رهيو آهيان؟ ”مرحوم چوڻ لڳي: قبرستان جي قريب کان هڪ شخص گذريو ۽ ان شخص نبي ڪريم صلي الله عليه وآله وسلم تي درود شريف موڪليو، ان جي درود شريف جي برڪت سان الله پاڪ اسان 550 قبر وارن تان عذاب کڻي ورتو. (مکاشفة القلوب، الباب السابع، ص ۲۲ بتغير قليل)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ

شراب جي بوتل

حضرت عمر فاروق اعظم رضي الله عنه هڪ ڀيري مديني منور جي هڪ پاڪ گهٽي مان گذري رهيا هئا ته هڪ نوجوان سامهون آيو ان ڪپڙن جي هيٺان هڪ بوتل لڪائي رکي هئي، حضرت عمر فاروق اعظم رضي الله عنه پڇا ڪئي: اي نوجوان! هي ڪپڙن جي هيٺان ڇا آهي؟ ان بوتل ۾ شراب هيو، نوجوان ۾ ان کي شراب چوڻ جي همت نه ٿي، ان دل ئي دل ۾ دعا ڪئي: يا الله پاڪ! مون کي حضرت عمر فاروق اعظم رضي الله عنه جي سامهون شرمندو ۽ رسوا نه فرمائ، انهن جي سامهون منهنجي پرڏا پوشي فرمائ، مان توبه ڪيان ٿو، آئنده ڪڏهن به شراب نه پيئندس، ان کان پوءِ نوجوان عرض ڪيو: يا امير المؤمنين! مون وٽ سرڪي (جي بوتل) آهي، پاڻ رضي الله عنه فرمايو: مون کي ڏيکاريو! جڏهن ان اها بوتل سندن جي سامهون ڪئي ۽ حضرت عمر

فاروق اعظم رضي الله عنه ان کي ڏٺو ته اهو واقعي سرڪو هو.

(نيڪي دعوت، ص 405-مکاشفة القلوب، ص 27، 28)

پيارا اسلامي پيائرو! ٿورو غور ڪيو ته جڏهن هڪ ٻانهو ٻانهي کان ڊڄي ڪري دل سان توبه تائب ٿيو ته الله پاڪ ان جي شراب کي سرڪي ۾ بدلي ڇڏيو. انهي طرح جيڪڏهن ڪو گناه گار ٻانهو پنهنجي گناهن تي شرمسار ٿي ڪري توبه ڪري وٺندو آهي ته الله پاڪ ان جي نافرمانين جي شراب کي فرمانبرداري جي سرڪي ۾ تبديل ڪري ڇڏيندو آهي. پڻ اها به خبر پئي ته توبه بغير زبان هلائي دل ئي دل ۾ به ڪري سگهجي ٿي جو حديث شريف ۾ آهي: ”**الَّذِمُّ تَوْبَةً** يعني شرمندگي توبه آهي.“ (ابن ماجه، 492/4، حديث: 4252) اهو به معلوم ٿيو ته هت ڪٿي ڪري زبان سان دُعا گهرڻ ضروري ناهي بلڪ لپتي ڪري، ويهي، هلندي، زبان هلائڻ بنا دل ئي دل ۾ به دعا گهري سگهجي ٿي.

شراب جي مذمت تي آيتون:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩١﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقَعَ بَيْنَكُمْ
الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ
أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩٢﴾

ترجمو ڪنز العرفان: اي ايمان وارو! شراب ۽ جوا ۽ بت ۽ قسمت معلوم ڪرڻ جا تير ناپاڪ شيطاني ڪم ئي آهن سو انهن کان بچندا رهو ته جيئن توهان ڪامياب ٿيو. شيطان ته اهو ئي چاهي ٿو ته شراب ۽ جوا جي ذريعي توهان جي وچ ۾ دشمني ۽ بغض ۽ ڪينو وجهي

چڏي ۽ توهان کي الله جي ياد کان ۽ نماز کان روڪي ڇڏي پوءِ ڇا توهان رکجي ويندو؟. (پ7، المائدہ: 90-91)

هن آيت ڪريمه جي تحت تفسير صراط الجنان ۾ آهي: هن آيت ۾ شراب ۽ جوا جا نتيجا ۽ وبال (يعني نقصان) بيان فرمايا ويا ته شراب خوري ۽ جوا بازي جو ظاهري دنياوي وبال ته اهو آهي جو پاڻ ۾ بغيض ۽ عداوتون (يعني نفرتون ۽ دشمنيون) پيدا ٿينديون آهن جڏهن ته ظاهري ديني وبال اهو آهي ته جيڪو شخص انهن برائين ۾ مبتلا ٿي اهو ذڪر الٰهي ۽ نماز جي وقتن جي پابندي کان محروم ٿي ويندو آهي. هن مان خبر پئي ته جيڪا شيءِ الله پاڪ جي ذڪر ۽ نماز کان روڪي اها بُري آهي ۽ ڇڏڻ جي قابل آهي. (تفسير صراط الجنان، پ

7، المائدہ، تحت الآية: 91، 26/3) هڪ روايت ۾ آهي ته جبرائيل عَلَيْهِ السَّلَام حضور پُرنور صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي بارگاه ۾ عرض ڪيو ته الله پاڪ کي جعفر طيار رَضِيَ اللهُ عَنْهُ جون چار خصلتون پسند آهن. سرڪار صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حضرت جعفر طيار رَضِيَ اللهُ عَنْهُ کان پڇيو: انهن عرض ڪيو ته هڪ خصلت ته اها آهي جو مون ڪڏهن به شراب ناهي پيتو، يعني حُرمت جو حڪم نازل ٿيڻ کان پهريان به ڪڏهن شراب ناهي پيتو ۽ ان جو سبب اهو هو ته مون کي خبر هئي ته هن سان عقل زائل ٿيندي آهي ۽ مان چاهيندو هيس ته عقل وِتر تيز ٿئي. ٻي خصلت اها آهي ته جاهليت جي دور ۾ به مون ڪڏهن بُت پرستي نه ڪئي چوته مان ڄاڻيندو هيس ته هي پٿر آهي نه نفعو ڏئي سگهي ٿو نه نقصان. ٽئين خصلت اها آهي ته مان ڪڏهن به زنا ۾ مبتلا نه ٿيس چوته مان ان کي بيعزتي تصور ڪندو هيس. چوٿين خصلت اها آهي ته مون ڪڏهن ڪوڙ نه ڳالهائيو چوته مان اُن کي ڪميٽائپ خيال ڪندو

هيس. (تفسيرات احمديه، ص 101 ملقطاً)

سبحان الله! ڇا ته سَلِيمُ الفطرت هئا. حضرت علي رضی اللہ عنہ فرمايو ته جيڪڏهن شراب جو هڪ قطرو گوھ ۾ ڪري پئي پوءِ ان هٿ مينارو بڻايو وڃي ته مان ان ۾ آذان نه ڏيندس ۽ جيڪڏهن درياءَ ۾ شراب جو هڪ ڦڙو پئجي وڃي پوءِ درياءَ خشڪ ٿي وڃي ۽ اُتي گاه ڦٽي پئي ته مان ان ۾ پنهنجي جانورن کي نه چاريندس.

(تفسير نسفي، پ 2، البقرة، تحت الآية: 219، ص 113)

شراب جي مُذمت تي ست فرمانِ مصطفيٰ

(1) حضرت وائل حَضْرَمِي رضی اللہ عنہ کان روايت آهي ته طارق بن سُويد رضی اللہ عنہ شراب جي باري ۾ پڇيو ته حضور صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ کين منع فرمايو، انهن عرض ڪيو: مان صرف دواءَ جي لاءِ شراب بڻائيندو آهيان. حضور صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمايو: هي دواءَ ناهي بلڪه بيماري آهي.
(مسلم، ص 845، حديث: 5141)

(2) حضرت عبدالله بن عُمر رضی اللہ عنہما کان روايت آهي ته رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ارشاد فرمايو: جيڪو شراب پيئندو 40 ڏينهن تائين ان جي نماز قبول ڪانه ٿيندي پر جيڪڏهن ان توبه ڪئي ته الله پاڪ ان جي توبه قبول فرمائيندو. پوءِ جيڪڏهن وري ان شراب پيتو ته وري 40 ڏينهن تائين ان جي نماز قبول نه ٿيندي پر جيڪڏهن ان توبه ڪري ورتي ته الله پاڪ ان جي توبه قبول فرمائيندو. پوءِ جيڪڏهن ان تيون پيرو شراب پيتو ته وري 40 ڏينهن تائين ان جي نماز قبول نه ٿيندي پر جيڪڏهن ان توبه ڪئي ته الله پاڪ ان جي توبه قبول فرمائيندو. پوءِ جيڪڏهن چوٿون پيرو ان شراب پيتو ته وري 40 ڏينهن تائين ان جي نماز قبول نه ٿيندي پر جيڪڏهن ان کان بعد ان توبه ڪئي ته ان جي توبه قبول نه ڪئي ويندي ۽ ان کي

نَهْرُ الْحَبَالِ مان پياريو ويندو. راوي کان پڇيو ويو ته نَهْرُ الْحَبَالِ ڇا آهي؟ ته ان ٻڌايو ته اها نهر(شاخ) جيڪا جهنمين جي پوءِ سان جاري ٿيندي. (ترمذی، 341/3، حديث: 1869)

(3) حضرت ابو موسيٰ اشعري رضي الله عنه کان روايت آهي ته نبي ڪريم صلى الله عليه وآله وسلم ارشاد فرمايو: ”تي شخص جنت ۾ داخل نه ٿيندا. هميشه شراب پيئڻ وارو ۽ قاطع رحم (يعني مائتي توڙڻ وارو) ۽ جادوءَ جي تصديق ڪرڻ وارو.“¹ (مسند امام احمد، 139/7، حديث: 19586 ملخصاً)

(4) حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما کان روايت آهي ته نبي ڪريم صلى الله عليه وآله وسلم ارشاد فرمايو: دائمي طور تي شراب پيئڻ وارو جيڪڏهن انهيءَ حالت ۾ مري ويو ته اهو دربارِ خداوندي ۾ قيامت جي ڏينهن اهڙي طرح ايندو جيئن هڪ بُت پرست.²

(5) حضرت انس رضي الله عنه کان روايت آهي ته رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم ارشاد فرمايو: الله پاڪ شراب جي باري ۾ 10 ماڻهن تي لعنت فرمائي؛ (1) شراب ٺپوڙڻ واري تي (2) شراب ٺپوڙائڻ واري تي (3) شراب پيئڻ واري تي (4) شراب ڪٽڻ واري تي (5) اُن تي جنهن ڏي شراب کنيو ويندو (6) شراب پيئائڻ واري تي (7) شراب جي قيمت ڪاٽڻ واري تي (8) شراب وڪڻڻ واري تي (9) شراب خريد

¹ حضرت علامه علي قاري رحمته الله عليه حديث پاڪ جي هن حصي ”۽ جادوءَ جي تصديق ڪرڻ وارو“ جي حوالي سان فرمائن ٿا: هن مان مراد اهو شخص آهي جيڪو جادوءَ جي تاثير ٻڌاڻا (يعني هن ۾ الله پاڪ جي ڏيڻ بغير از خود تاثير هجڻ) جو قائل هجي. (مرقات، 242/7، تحت الحديث: 3652)

² يعني توبه ڪرڻ بنا شرابي رهي مري ته الله پاڪ ان سان ايترو ناراض ٿيندو جيترو بُت پرست سان ناراض ٿيندو، قرآن ڪريم ۾ رب تعاليٰ شراب جو بُتن سان گڏ ذڪر ڪيو. ڀڻ شرابي نشي ۾ بُت پرستي ڪري ته ڪا تعجب جهڙي ڳالهه ناهي جو بي عقل سڀ ڪجهه ڪري وٺندو آهي ته شراب بت پرستي جو ذريعو بڻجي سگهي ٿو، مطلب ته هي وعيد تمام سخت آهي. (مرآة المناجیح، 337/3 ملتقطاً)

ڪرڻ واري تي (10) اُن تي جنهن لاءِ شراب خريد ڪئي وڃي.

(ترمذی، 47/3، حدیث: 1299)

(6) حضرت ابو مالڪ اشعري رضی اللہ عنہ کان روایت آهي ته نبی اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ارشاد فرمایو: منهنجي اُمت جا ڪجهه ماڻهو شراب پيئندا ۽ ان جو نالو بدلائي ڪجهه ٻيو رکندا، انهن جي مٿن تي باجا وڇايا ويندا ۽ ڳاڻڻ واريون ڳائينديون. اللہ پاڪ انهن کي زمين ۾ دبائي ڇڏيندو ۽ انهن مان ڪجهه ماڻهن کي پولڙو ۽ سُوئر بڻائي ڇڏيندو. (ابن ماجه، 4 / 368، حدیث: 4020)

(7) حضرت اَبُو اُمَامَه رضی اللہ عنہ کان روایت آهي ته رسولُ اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمایو: اللہ پاڪ فرمائي ٿو: قسم آهي منهنجي عزت جو! منهنجو ٻانهو شراب جو هڪ ڏڪ به پيئندو ته مان ان کي اوتري ئي پونءِ پياريندس ۽ جيڪو ٻانهو منهنجي خوف سبب ان کي ڇڏي ڏيندو مان اُن کي حوضِ قُدس (يعني جنتي چشمي) مان پياريندس. (مسند امام احمد، 8 / 286، حدیث: 22281 ملقطاً)

شراب چاڪي چئبو آهي

هر اها وهڻ واري شيءِ (يعني Liquid) جنهن جي پيئڻ سان نشو ايندو هجي شراب آهي، چاهي ڪنهن به شيءِ مان ٺهيل هجي.

(فتاویٰ رضويه، 205/25 ملخصاً)

شراب پيئڻ جو ڏڪم

شراب پيئڻ تمام وڏو گناه آهي. (فتاویٰ رضويه، 101/25)

شراب پيئڻ جا ڪجهه سبب

(1) شراب پيئڻ وارن ماڻهن وٽ اتڻ ويهڻ (2) جهالت (جيئن ته ڪجهه ماڻهو اهو سمجهندا آهن ته شراب پيئڻ سان غم پري ٿيندا

آهن (3) ڳائڻ وڃائڻ جي تقريبن (Function's) ۾ شرڪت ڪرڻ، خاص ڪري Dance club's ۾ وڃڻ (اهڙن هنڌن تي شراب نوشي عام ڏني ويندي آهي ۽ ٻين کي ڏسي ڪري پاڻ به ان گناه ۾ مبتلا ٿيڻ جو خطرو رهندو آهي)

شراب جا نقصان

پيارا اسلامي ڀائرو! شراب جا بيشمار طبي ۽ اخلاقي ۽ معاشرتي نقصان آهن، جن مان ڪجهه پيش خدمت آهن جيئن ته

شراب جا طبي نقصان

(1) ڪنهن ماهر جو چوڻ آهي ته شروع شروع ۾ انساني بدن شراب جي نقصان پڄائڻ وارن اثراتن کان مقابلو ڪري ويندو آهي ۽ شراب پيئڻ واري کي خوشي واري ڪيفيت محسوس ٿيندي آهي پر جلد ئي انسان جي اندر جي برداشت واري قوت ختم ٿي ويندي آهي شراب جا نقصان پهچائڻ وارا اثرات پنهنجو ڪم ڪرڻ شروع ڪندا آهن. (2) شراب جو سڀني کان وڌيڪ اثر جگر تي ٿيندو آهي ۽ جگر خراب ٿيڻ لڳندو آهي. (3) شراب جي ڪري گردن تي بوجه وڌيڪ ٿي ويندو آهي ۽ آخرڪار گردا فيل ٿي ويندا آهن. (4) شراب جي ڪري دماغ ۽ معدو سڄي ويندو آهي جڏهن ته هڏيون نرم ۽ ڪمزور ٿي وينديون آهن. (5) شراب جي ڪري جسم ۾ موجوده وٽامنز به تيزي سان ختم ٿيڻ شروع ٿيندا آهن ۽ گڏ ئي ٽڪاوت، مٿي ۾ سور، الٽي ۽ اُڇ جي سختي به وڌي ويندي آهي. (6) وڌيڪ مقدار ۾ شراب پيئڻ واري جو ساهه ڪڍڻ جو عمل به رڪجي ويندو آهي ۽ اهو يڪدم موت جو شڪار به ٿي سگهي ٿو. (7) ڪنهن ماهر جو چوڻ آهي ته 12 کان 23 سال جي عمر ۾ شراب جي عادت وجهڻ وارن مان

51 فيصد ماڻهو مري ويندا آهن. هڪ ٻي مشهور محقق جو چوڻ آهي ته 20 سال جي عمر کان شراب پيئڻ وارا اڪثر ماڻهو 35 سال کان وڌيڪ زنده ناهن رهندا. (برائيوں کی ماں، ص 43-44 ماخوذاً)

شراب جا اخلاقي ۽ معاشرتي نقصان

(1) هزارين ماڻهون شرابين جي هٿان قتل ٿي ويندا آهن. (2) شرابي مڙسن جي هٿان زالون ظلم ۽ ستم جو نشانو بڻجنديون آهن (3) ڪيتريون ئي عورتون شرابي ماڻهن جي هٿان جنسي زيادتي جو شڪار ٿينديون آهن (4) شرابي والدين جي اولاد به عام ٻارن جي مقابلي ۾ گهڻو بيمار ۽ ڪمزور ٿي ويندي آهي. (5) اهو به نقصان ٿيندو آهي ته شرابي انسان جا گهر وارا ۽ دوست احباب ان جي پيار، محبت، همدردِي ۽ خُلوَص وغيره کان محروم رهجي ويندا آهن.

(تفسير صراط الجنان، پ 7، المائدة، تحت الآية: 90، 22/3 ملخصاً)

شراب ۽ شرابين کان پري رهڻ ئي ۾ عافيت آهي

پيارا اسلامي ڀائرو! شراب جي بيشمار نقصانن تي جي ڪري اسلام شراب کي حرام قرار ڏنو آهي ۽ ڏنو وڃي ته ڪوبه عقلمند انسان ان شيء جي طرف هٿ نه ٿو وڌائي سگهي جنهن جا نقصان تمام گهڻا هجن. اُمت جي خيرخواه، پياري آقا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جو فرمان آهي: جيڪو الله پاڪ ۽ آخرت جي ڏينهن تي ايمان رکي ٿو اهو اهڙي دسترخوان تي نه ويهي جنهن تي (شراب) پيتو ويندو هجي. (ترمذی، 366/4، حديث: 2810)

پڻ هڪ ڀيري پاڻ سڳورن صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ارشاد فرمايو: جيڪي ماڻهو دنيا ۾ ڪنهن نشي ڪرڻ واري وٽ ايندا آهن، الله پاڪ انهن سڀني کي جهنم ۾ وجهي ڇڏيندو ۽ اهي جهنم ۾ هڪ ٻئي کي اچي

ٻُرويلو چوندا ته تو ٿي مون کي هن هنڌ پهچايو آهي.

(ڪتاب الڪيائتر للذبي، ص95ملخصاً)

انهيءَ ڪري اهڙي محفل يا پارٽي وغيره نه پاڻ رکي وڃي جتي شراب نوشي هجي ۽ نه ئي اهڙي محفل يا پارٽي ۾ شرڪت ڪئي وڃي. جيڪڏهن ذهن ۾ اهو خيال اچي ته شراب ته اچڻ وارن غيرمسلمن جي لاءِ رکندس، پاڻ نه پيئندس ته هي مسئلو ياد رهي ته ڪنهن غير مُسلم کي شراب پيئارڻ به حرام آهي ۽ پيئارڻ وارو گنهگار ٿيندو. (بداية، 2/398 ملخصاً)

شراب جي عادت کيئن ختم ڪئي وڃي؟

پيارا اسلامي ڀائرو! جيڪڏهن ڪنهن جي معاذالله شراب پيئڻ جي عادت بڻجي چڪي آهي ته ان کي هن بُري عادت کان پيڇو ڇڏائڻ جي لاءِ هنن تدبيرن کي اختيار ڪرڻ گهڻو فائديمند آهي: (1) سڀني کان پهريان اهڙن دوستن ۽ مجلسن کان پاڻ کي پري ڪيو جتي شراب جو استعمال ٿيندو هجي. (2) شراب پيئڻ کان سڄي توبه ڪري الله پاڪ کان اها دعا گهرو ته هُو شراب کان هميشه دور رهڻ جي توفيق ۽ قوت عطا فرمائي. (3) شراب جي عادت ڇڏائڻ جي لاءِ جيڪڏهن علاج ڪرائڻو پئي ته اهو به ڪرايو. (4) ٿي سگهي ته حلال ڪمائڻ کان علاوه جيڪو وقت ملي ان کي واندو گذارڻ جي بجائي نيڪي جي ڪمن مثلاً سنتن پرين اجتماعن، عاشقانِ رسول جي صحبت ۽ مدني قافلن ۾ سفر ڪري گذاريو. (5) جيڪڏهن شيطان وري شراب پيئڻ تي اڀارڻ جي ڪوشش ڪري ته حديثن ۾ بيان ڪيل انهن عذابن جو تصور پنهنجي دل ۾ ڄمايو ته شراب پيئندس ته قيامت جي ڏينهن اڃايل اٿاريو ويندس. (مسند امام احمد، 5/274، حديث: 15482 ملخصاً) شراب پيئندس ته دل مان ايمان جو نور نڪري

ويندو. (معجم اوسط، 110/1، حديث: 341 ملخصاً) شراب پيئندس ته دوزخ ۾ ملائڪ لوه جا گرز هٿندا. (الترغيب و التريب، 182/3، حديث: 43 ملخصاً) شراب پيئندس ته جنت جي خوشبوءِ به سونگهڻ جي لاءِ نه ملندي. (ابن ماجه، 62/4، حديث: 3376 ملخصاً) شراب پيئندس ته لعنت جو مستحق ٿيندس. (ابن ماجه، 64/4، حديث: 3380 ملخصاً) شراب پيئندس ته دوزخ ۾ تهڪندڙ پاڻي پياريو ويندو. (مسند امام احمد، 286/8، حديث: 22281 ملخصاً) شراب پيئندس ته قبر ۾ سوئر بڻايو ويندو. (ابن ماجه، 364/4، حديث: 4020 ملخصاً - اسلام ميں شراب کي حيثيت، ص 21-23 ماخوذاً)

توبه جي ترغيب

توبه جي تمام وڏي اهميت آهي ۽ الله پاڪ جو اسان تي ڪرم آهي جو ان اسان کي توبه جهڙي نعمت سان نوازيو آهي. ٻانهو ڪيترو خوش نصيب آهي جو بشري تقاضا جي ڪري جيڪڏهن هن کان ڪوڙ، غيبت، شراب نوشي يا ڪو ٻيو گناه ٿي وڃي ۽ پوءِ اهو الله پاڪ جي بارگاه ۾ شرمسار ٿي مُعافي گهري ته ان کي مُعافي ملي ويندي آهي. قرآن پاڪ ۾ توبه ڪرڻ جي ترغيب ڏياري وئي آهي، جيئن ته الله پاڪ ارشاد فرمائي ٿو:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا

ترجمو ڪنزالايمان: اي ايمان وارو! الله جي طرف اهڙي توبه ڪيو جنهن کان پوءِ گناه جي طرف موٽڻ نه هجي. (پ 28، التحريم: 8)

هڪ ٻي هنڌ ارشاد ٿئي ٿو:

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ

ترجمو ڪنزالعرفان: ۽ اهو ئي آهي جيڪو پنهنجي ٻانهن جي توبه قبول فرمائي ٿو ۽ گناهن کان درگزر فرمائي ٿو. (پ 25، الشوري: 25)

حديث پاڪ ۾ آهي: **الشَّابُّ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ** يعني گناه کان توبه ڪرڻ

وارو ايئن آهي جڻ اُن گناه ڪيو ئي ناهي. لهنذا هر اسلامي پيءُ ۽ اسلامي پيٽن کي گهرجي ته اهو توبه کان غفلت نه ڪري.

جب ڪها عصياں سے ميں نے سخت لاجاروں ميں هون
جن ڪے پلے ڪچھ نهين هے اُن خريداروں ميں هون
تيري رحمت ڪيلئے شامل گنهگاروں ميں هون
بول اُهي رحمت نه گهرا ميں مدد گاروں ميں هون

گناه جي ياد پگهرڻ شل ڪري ڇڏيو

حضرت عتبه الغلام رحمۃ الله عليه تمام وڏا ولي الله ٿي گذريا آهن. هڪ ڀيرو پاڻ ڪنهن هنڌان گذريا ته هڪ گهر جي ڀرسان بيهي رهيا، رقت طاري ٿيڻ جي سبب پاڻ رحمۃ الله عليه پگهر ۾ شل ٿي ويا. ڪنهن پڇيو: سائين! هتي اوهان جي اهڙي حالت ڪيئن ٿي؟ فرمائڻ لڳا: ڪنهن دور ۾ هن گهر ۾ مون سان ڪو گناه ٿي ويو هو تنهنڪري جڏهن به مان هتان گذرندو آهيان ته مون کي پنهنجو اهو گناه ياد اچي ويندو آهي ۽ مون کي تمام گهڻي ندامت ٿيندي آهي انهي ڪري هتي منهنجي حالت اها ٿي. (حليۃ الاولياء، 246/6، رقم: 8471 ملخصاً)

حضرت عتبه الغلام جي توبه

حضرت عتبه الغلام رحمۃ الله عليه نوجوان هئا، ڪنهن دور ۾ تمام گهڻا گنهگار ۽ شراب جا عادي ۽ بين گناهن ۾ مشهور هئا، هڪ ڏينهن حضرت حسن بصري رحمۃ الله عليه جي مجلس ۾ آيا، حضرت حسن بصري رحمۃ الله عليه سڀاري 27 سورت حديد جي آيت نمبر 16 جو هيءُ حصو تلاوت فرمايو:

الْمَيَّانِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ ۗ

ترجمو ڪنزالايمان: ڇا ايمان وارن جي واسطي اڃا اهو وقت نه آيو جو انهن جون دليون جُھڪي وڃن الله جي ياد (جي لاءِ)

حسن بصري رحمۃ الله عليه هن آيت ڪريم جي تفسير بيان فرمائڻ لڳا، پاڻ رحمۃ الله عليه ايڏو ته اثرائتو بيان فرمايائون جو ماڻهو ٻڌي

ڪري روئڻ لڳا، ايتري ۾ هڪ نوجوان بيهي چوڻ لڳو: يا سيدي! مان توبه ڪيان ته ڇا الله تعاليٰ مون جهڙي گنهگار جي

توبه قبول ڪندو؟ حسن بصري رحمۃ الله عليه فرمايو: هاڻو الله تعاليٰ تنهنجي توبه قبول فرمائيندو، عتبه الغلام رحمۃ الله عليه به اُتي ئي

ويجھو ويٺو هئا جڏهن ان هي ڳالهه ٻڌي ته سندن چهرو پيلو ٿي ويو، سڄو بدن ڏڪڻ لڳو، رڙيون ڪرڻ لڳا ۽ بيهوش ٿي

ڪري پيا، جڏهن هوش ۾ آيو ته حضرت حسن بصري رحمۃ الله عليه سندن جي ويجهو اچي هي شعر پڙهيا:

اي الله پاڪ جي نافرمانِي ڪرڻ وارا نوجوان! ڇا تون ڄاڻين ٿو ته نافرمانِي جي سزا ڇا آهي.

نافرمانن جي لاءِ گرجڻ وارو جهنم آهي جنهن ۾ گرج ٿيندي ۽ محشر جي ڏينهن رب اڪبر جي سخت ناراضگي آهي.

جيڪڏهن تون جهنم تي راضي آهين ته بيشڪ گناه جاري رک نه ته نافرمانِي کان پري ٿي وڃ.

تو جيڪي گناه ڪيا آهن ان ۾ تو پنهنجي نفس کي قاسائي ڇڏيو، ته هاڻي نجات جي لاءِ ڪوشش ڪر.

حضرت عْتَبَةَ الغلام ﷺ وري رڙ ڪئي ۽ بيهوش ٿي ويا، جڏهن ڪجهه هوش آيو ته چوڻ لڳا؛ اي شيخ! ڇا مون جهڙي زماني جي مشهور گنهگار جي توبه به رب رحيم قبول فرمائيندو؟ حضرت حسن بصري ﷺ فرمايو؛ ڇو نه، معاف ڪرڻ وارو پروردگار ظالم ٻانهي جي به توبه قبول فرمائي ڇڏيندو آهي.

حضرت عْتَبَةَ الغلام ﷺ ان وقت مٿو ڪٽي الله پاڪ کان ٿي دعائون ڪيون؛

(1) اي منهنجا الله پاڪ! جيڪڏهن تو منهنجي توبه قبول ڪري ورتي ۽ منهنجا گناهه معاف فرمايا آهن ته مون کي اهڙو فهم (يعني سمجھداري) ۽ ياداشت عنايت ڪر جو دين جي علم ۽ قرآن ڪريم مان جيڪو ٻڌان حفظ (يعني ياد) ٿي وڃي (2) اي الله پاڪ! مون کي پُرسوز آواز جي اعزاز سان نواز جيڪڏهن ڪو پٿر دل به منهنجي قراءت ٻڌي ته ان جي دل به نرم ٿي وڃي (3) اي الله پاڪ! رزق حلال عطا فرمائ ۽ اتان روزي عطا فرمائ جنهن جو مون کي گمان به نه هجي، الله تعاليٰ سندن ٽي دعائون قبول فرمائون، سندن حافظو خوب مضبوط ٿي ويو، جڏهن هُو قرآن ڪريم جي تلاوت ڪندا هئا ته سندن تلاوت ٻڌي گنهگار به تائب ٿي ويندا هئا، سندن گهر ۾ روزانو ٻوڙ جو هڪ پيالو ۽ ٻه مانيون رکيل هونديون هيون ۽ خبر نه پوندي هئي ته ڪير تو رکي وڃي، انهيءَ حالت ۾ سندن انتقال ٿيو. هن حڪايت کي نقل ڪرڻ کان پوءِ حضرت امام محمد بن محمد غزالي ﷺ فرمائن ٿا: هي اهڙي شخص جي حالت آهي

جنهن الله پاڪ سان دل لڳائي يعني ان جي بارگاہ ۾ توبہ
ڪئي. (مکاشفۃ القلوب ص 28)

گناہ لکن واري نوجوان تي خدا جي رحمت

هڪ نوجوان الله تعاليٰ کان ڏاڍو ڊڄندو هو ۽ جڏهن به ڪو گناہ ڪندو هو ته ان کي پنهنجي ڊائري ۾ لکنڊو هو، هڪ دفعي جڏهن ان نوجوان کان ڪو گناہ ٿي ويو ۽ ان عادت طور پنهنجو گناہ لکن جي لاءِ پنهنجي ڊائري کولي ته ان تي سيپاري 19 سورت فرقان جي آيت نمبر 70 جو هي حصو لکيل هو:

فَاُولٰٓئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٠﴾

ترجمو **ڪنز العرفان**: ته اهڙن جي برائين کي الله نيڪين سان بدلائي
چڏيندو ۽ الله بخششهار مهربان آهي. (مکاشفۃ القلوب ص 27)

پيارا اسلامي ڀائرو! جهومي وڃو! الله پاڪ جي رحمت تمام وسيع آهي ۽ اسان گنهگارن لاءِ ان جي رحمت جا دروازا کليل آهن، رڳو اسان کي پنهنجن گناهن تي شرمندگي ۽ ندامت اختيار ڪرڻي آهي. اسان کي پنهنجي گناهن کي ياد رکڻ گهرجي جيئن اهو نوجوان پنهنجي گناهن کي ياد رکڻ لاءِ انهن کي لکي چڏيندو هو پر اسان گناهن کي وساري چڏيندا آهيون ۽ ڪيئي سال اڳ ڪيل نيڪين کي ياد ڪري وقت بوقت ماڻهن کي ٻڌائيندا رهندا آهيون. شايد ئي ڪو حاجي اهڙو هجي جنهن چند حج ڪيا هجن ۽ ان کي حجن جو تعداد ياد نه هجي، بلڪ سڀ ياد رکندا آهن ۽ ٻين کي ٻڌائيندا آهن ته اسان هيترا حج ۽ هيترا عمرا ڪيا آهن. رڳو اهو نه پر ٻين نيڪين جو به اهو ئي حال آهي جيئن ته ڪيئي ماڻهو اهو چوندا آهن ته منهنجو ايتري عرصي کان دلائل الخيرات شريف پڙهڻ جو معمول آهي، سائين! مان روز ايترو درود شريف

پڙهندو آهيان، مان ته روزانو هيترا نفل پڙهندو آهيان وغيره. اهڙيءَ طرح هر ڪو پنهنجي نيك عملن جو تعداد ته ياد رکي ٿو پر گناهن جو تعداد ياد نه ٿو رکي، بلڪ جيڪڏهن ڪنهن گناهه جي ڪري پشيماني ٿئي ته سمجهن ٿا ته اها هڪ تينشن آهي ان کي وساريو وڃي، اهڙي طرح اهي پنهنجي گناهن کي وسارڻ جي فڪر ۾ هوندا آهن. جڏهن ته اصول اهو آهي ته انسان نيڪين کي وساري ۽ گناهن کي ياد ڪري، ڇاڪاڻ ته نيڪين کي ياد رکڻ ۾ ڪو به فائدو نه آهي بلڪ جيڪڏهن نيڪ ڪم ياد رکي ڪري انهن تي غرور ڪندو رهيو ۽ ٻين کي بدائيندو رهيو ته رباڪاري جي صورت ۾ نقصان ٿي سگهي ٿو جڏهن ته گناهن کي ياد ڪرڻ جو فائدو اهو آهي ته گناهه ياد رهندو ته ندامت ٿيندي رهندي، دل سڙندي رهندي ۽ ڪڏهن سچي توبه جي توفيق نصيب ٿي ويندي. ان سان گڏوگڏ جيڪڏهن گناهه تي پشيماني ٿيندي رهي ۽ دل سڙندي رهي ته پوءِ ان شاء الله ان جو به فائدو ٿيندو، جيئن گناهه لکڻ واري نوجوان جي حڪايت ۾ اوهان پڙهيو ته ان نوجوان کان جڏهن به گناهه ٿي ويندو هو ته اهو ندامت سان ان کي پنهنجي دائري ۾ لڪي ڇڏيندو هو، جنهن جو فائدو اهو ٿيو ته خطِ قدرت سان ان جي دائري ۾ سڀيارو 19 سورت فرقان جي آيت نمبر 70 جو هي حصو **فَاُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ** **سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا** لکيو ويو.

عصياں سے کبھی ہم نے کنارا نہ کیا
پر تو نے دل آزرده ہمارا نہ کیا
ہم نے تو جہنم کی بہت کی تجویز
لیکن تری رحمت نے گوارا نہ کیا

توبه جي باري ۾ ڀڄڻ واري عورت

حضرت ابو هريره رضي الله عنه فرمائن ٿا ته هڪ رات مان رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم جن سان عشاءَ جي نماز پڙهي ٻاهر نڪتس، رستي ۾ مون کي هڪ عورت ملي، ان مون کان پڇيو: مون هڪ گناهه ڪيو آهي، ڇا مان توبه ڪري سگهان ٿي؟ مون پڇيو: تو کهڙو گناهه ڪيو آهي؟ چون لڳي: مون زنا ڪئي هئي ۽ جڏهن ان مان ٻار پيدا ٿيو ته مون ان کي قتل ڪري ڇڏيو. مون کيس چيو: تون تباهه ٿي وئين ۽ تنهنجي لاءِ ڪا به توبه نه آهي. اها عورت صدمي مان بي هوش ٿي ڪري پئي ۽ مان پنهنجي رستي کان هليو ويس. پوءِ منهنجي دل ۾ خيال آيو ته مون سرڪار صلى الله عليه وآله وسلم کان پڇڻ بغير هن عورت کي ائين چئي ڇڏيو؟ سو مان تاجدار رسالت، شهنشاهه نبوت صلى الله عليه وآله وسلم جي خدمت ۾ حاضر ٿيس. ۽ سڄو واقعو بيان ڪري ٻڌايو، الله پاڪ جي محبوب صلى الله عليه وآله وسلم ارشاد فرمايو ته: تو تمام خراب ڪم ڪيو آهي، ڇا تو هي آيت ناهي پڙهي.

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ

ترجمو ڪنزالعرفان: ۽ جيڪي الله سان گڏ ڪنهن ٻئي معبود جي

عبادت ناهن ڪندا. (پ19، الفرقان: 68)

حضرت ابو هريره رضي الله عنه فرمائن ٿا: جيئن ئي مون اها ڳالهه ٻڌي ته مان ان عورت جي ڳولا ۾ نڪري پيس ۽ سڀني کان پڇڻ لڳس ته: مون کي ان عورت جو پتو ڏيو جنهن مون کان مسئلو پڇيو هو. ايسٽائين جو ان عورت کي تلاش ڪرڻ سبب ٻار مون کي چريو سمجهڻ لڳا، آخرڪار مون هن عورت کي ڳولي ورتو ۽ ان کي هي آيت ٻڌائي جڏهن مون

فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ

ترجمو **کنز العرفان:** ”اهڙن جي برائين کي الله نيڪين سان بدلائي ڇڏيندو.“ (پ19، الفرقان: 70)

تائين ٻڌائي ته اها خوشي مان ديواني ٿي وئي ۽ چوڻ لڳي: مون پنهنجو باغ الله پاڪ ۽ ان جي رسول ﷺ جي لاءِ وقف ڪيو.

(مکاشفة القلوب، ص28)

پيارا اسلامي ڀائرو! اسان کي الله پاڪ جي رحمت کان نااميد نه ٿيڻ گهرجي، توبه کان ڪڏهن به غفلت نه ڪرڻ گهرجي ۽ وقت بوقت توبه ڪرڻ گهرجي.

کرلے توبہ رب کی رحمت ہے بڑی قبر میں ورنہ سزا ہوگی کڑی

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ

نيڪ نمازي بڻجڻ جو نسخو

خوفِ خدا ۽ عشقِ مصطفيٰ ﷺ جي حصول لاءِ هر هفتي عشاء جي نماز کان پوءِ اميرِ اهل سنت **داعت بَرَكَاتِهِمُ الْعَالِيَةِ** جو مدني مذاڪرو ڏسڻ ٻڌڻ ۽ هر جمعرات جو نمازِ مغرب کان بعد عاشقانِ رسول جي ديني تحريڪ، دعوتِ اسلامي جي هفتيوار سنتن پري اجتماع ۾ ثواب جي نيت سان سڄي رات گذارڻ جي التجاءِ آهي، عشاء کان پوءِ پلي اتي ئي آرام فرمايو ۽ الله پاڪ توفيق ڏي ته تهجد به ادا ڪيو. هر مهيني گهٽ ۾ گهٽ تن ڏينهن جي مدني قافلي ۾ سنتن پريو سفر ۽ روزانو غور ۽ فڪر جي ذريعي ”نيڪ اعمال“ نالي رسالو پري هر اسلامي مهيني جي پهرين تاريخ تي پنهنجي ذمہ دار کي جمع ڪرائڻ جو

معمول بڻايو. **إِنْ شَاءَ اللَّهُ** ان جي برڪت سان پابندِ سنت بڻجڻ، گناهن کان نفرت ڪرڻ ۽ ايمان جي حفاظت جي لاءِ فڪر ڪرڻ جو ذهن بڻجندو .

اینڈر ہفتی جو رسالو

عالمی مدنی مرکز فیضانِ مدینہ محلہ سوداگران پرائی سبزی منڈی کراچی

UAN: +92 111 25 26 92 Ext: 7213

Web: www.dawateislami.net / E-mail: translation@dawateislami.net